

การศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง
อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา

Model of Creative Tourism Management through Community
Participation Process: A Case Study of Koh Lae Nang Tourism
Community, Thepha District, Songkhla Province

เสรี บุญรัตน์^{1*}

อรอนงค์ อัมภา¹

จารุวรรณ ทองเนื้อแข็ง¹

วิลาสินี ธนพิทักษ์¹

ดนวัตติ์ สีพุธสุข¹

วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ¹

*e-mail: saree.b@tsu.ac.th

Saree Boonrat¹

Ornanong Ampha¹

Jaruwan Thongnueakheng¹

Wilasinee Thanapitak¹

Donnawat Seeputsuk¹

Management for Development College, Thaksin University¹

Received: October 30, 2023, Revised: December 28, 2023, Accepted: January 11, 2024

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่เพียงแต่ส่งเสริมเศรษฐกิจในท้องถิ่น แต่ยังช่วยรักษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน อีกทั้งยังสร้างความยั่งยืนในระยะยาวโดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 3) พัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง จังหวัดสงขลา รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกับประชาชนและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 140 คน ข้อมูลได้นำมาวิเคราะห์ผลทางสถิติด้วยค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ จำนวน 35 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลในการนำมาพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัย พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง ขาดรูปแบบและกลไกในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจ ตลอดจนการสร้างจุดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและความพร้อมของชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยว ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านระบอบองค์กรการบริหารจัดการ ด้านสมาชิกในชุมชน ด้านผู้ประกอบการ

และด้านนักท่องเที่ยว โดยภาพรวมผ่านการประเมิน แต่ยังมีประเด็นย่อยเกี่ยวกับการวางแผน การกำหนดเป้าหมายที่ยังไม่ผ่านการประเมิน ทั้งนี้การพัฒนาแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับโครงสร้างการบริหารจัดการให้มีบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว การกำหนดเป้าหมาย การกระจายรายได้ของสมาชิกอย่างเป็นธรรม อีกทั้งให้ความสำคัญกับการสื่อสารไปยังกลุ่มผู้ประกอบการ และกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับบุคลากรด้านการท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชนเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม และมีรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง

Abstract

Creative tourism that emphasizes community participation not only promotes the local economy but also helps preserve the culture and lifestyle of the community. Additionally, it fosters long-term sustainability by building positive relationships between tourists and local communities. This research aims to: study and examine factors affecting the management models for creative tourism through community participation processes; and develop a management model for creative tourism through community participation processes. The study employs a mixed-methods approach, which includes quantitative research using questionnaires distributed to 140 residents and tourists visiting the community. The data obtained are analyzed statistically using the mean, percentage, frequency distribution, and standard deviation. Qualitative research is conducted through in-depth interviews and focus group discussions with 35 stakeholders in the area. The collected data are analyzed for content and triangulated to confirm the accuracy of the information for developing a management model for creative tourism through community participation processes. This study found that the management of creative tourism through community participation in Koh Laenang tourism community lacks a model and mechanisms for driving the management of enterprise groups, as well as the creation of distinctive community identities and community readiness to accommodate tourists. The factors affecting the management model of creative tourism are divided into four aspects: organizational management systems, community members, entrepreneurs, and tourists. Overall, the assessment of these aspects passed. However, there were some sub-issues related to the planning and the goal-setting that were unable to pass. In addition to developing a management model for creative tourism through community participation, it should focus on a clear management structure, tourism development planning, goal setting, fair income distribution among members, communication with entrepreneurs, and knowledge transfer processes for tourism personnel and community members. This will create a participatory process and a sustainable model for creative tourism management.

Keywords: Creative Tourism; Community Participation Process; Koh Lae Nang Tourism Community

บทนำ

สถานการณ์การท่องเที่ยวในช่วง 3 เดือนแรกของปี 2566 ถือว่าเป็นแนวโน้มที่ดีด้วยจำนวนสะสมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว จำนวน 6,477,538 คน และนักท่องเที่ยว ไทย 45.41 ล้านคน ส่งผลให้เกิดมูลค่าการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวทั้งหมด 481,841 ล้านบาท โดยจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ มาเลเซีย จีน

เกาหลีใต้ อินเดีย และรัสเซีย (Mots Economic Report Economic Tourism and Sport Division, 2023)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวที่เน้นรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการสร้างประสบการณ์ในการเดินทางท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวมุ่งเน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมกับกิจกรรม

การท่องเที่ยวของชุมชนและส่งเสริมการผลิตสินค้าท้องถิ่น ป้อนสู่ตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว Ankomah, & Larson (2000) ได้กล่าวว่า ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีศักยภาพและสามารถเพิ่มมูลค่าได้ จะต้องมีความแตกต่างในการสร้างกิจกรรมใหม่ที่ได้เปรียบคู่แข่งได้ ที่สำคัญทรัพยากรที่เกิดจากการสร้างสรรค์โดยผ่านกระบวนการและรูปแบบการจัดการต้องสร้างคุณค่าเพื่อก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

การจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ภายใต้วิสัยทัศน์มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” และสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดสงขลา พ.ศ. 2566 – 2570 เป้าหมายการพัฒนาสงขลา ศูนย์กลางเศรษฐกิจภาคใต้เชื่อมโยงอาเซียนพัฒนาอย่างยั่งยืน การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวมีการปรับตัวตามกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลง รวมไปถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจเลือกเดินทางที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนั้นชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความแตกต่าง ความน่าสนใจ เพื่อสร้างความท้าทายและได้เปรียบคู่แข่งด้วยการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในกลุ่มนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ที่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเน้นการมีส่วนร่วมทางความคิด การแสดงออกและลงมือปฏิบัติ “เติมเต็มคุณค่าประสบการณ์ใหม่” ผ่านกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของพื้นที่ คือ ชุมชนและผู้มาเยือน คือนักท่องเที่ยว ตลอดจนให้ความสำคัญการรักษาคู่มือมาตรฐานทางของการท่องเที่ยวโดยการมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพสูง

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว จึงต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ดี อีกทั้งพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ มีการยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ผ่านเกณฑ์การตรวจประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยให้เกิดการสร้างรายได้และอาชีพที่เกิดขึ้นในชุมชน การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับคนในชุมชน โดยการใช้กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวและเกิดการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน จังหวัดสงขลาได้กำหนดพื้นที่ในการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนจาก 16 อำเภอ 29 ชุมชนท่องเที่ยวที่ผ่านการประเมินเบื้องต้นแบ่งออกเป็น 4 โซน และเป็น

ชุมชนที่มีศักยภาพจำนวน 4 ชุมชน ภายใต้โครงการ (High Performance Provinces: HPP)

บทความวิจัย เรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา คณะผู้วิจัยเลือกศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่ที่ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านเกาะแลหนัง ตำบลปากบาง อำเภอเทพา นับว่าเป็นชุมชนมีความพร้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี แต่ชุมชนขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ รวมไปถึงศักยภาพด้านความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งสำคัญซึ่งสอดคล้องกับ Wongkam, & Maneenet (2020) ที่ชี้ให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนจะเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและสอดคล้องกับการศึกษาของ Akarawong, Jaiyen, & Dengnui (2021) ที่ให้ความสำคัญกับประเด็นการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ให้มีศักยภาพสูง มีทักษะและสมรรถนะในการบริหารจัดการที่ดีถือเป็นปัจจัยหลักของความสำเร็จในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว จึงเป็นที่มาสู่วัตถุประสงค์การวิจัย คือ การศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดสงขลาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. พัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดสงขลา ในการขอรับการประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Thailand Standard)

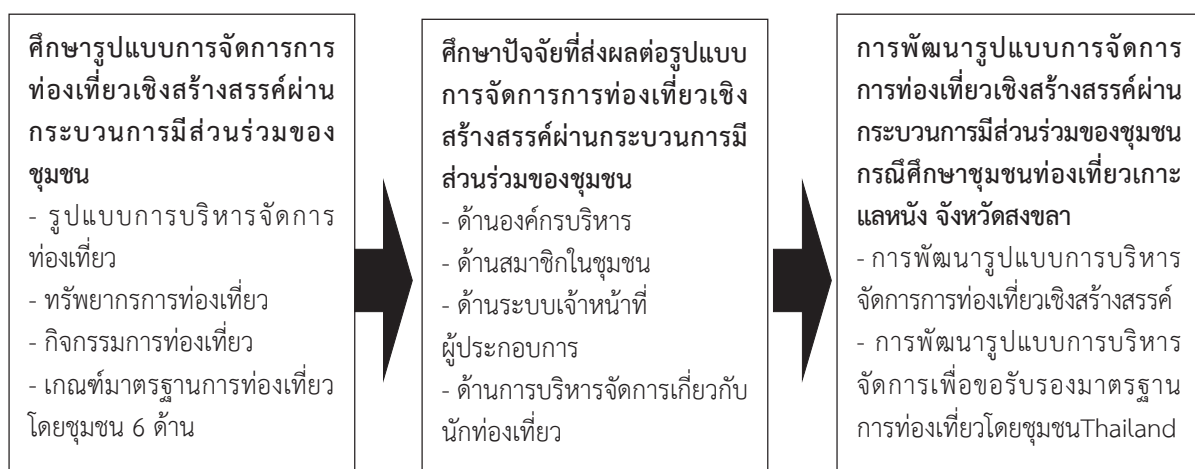
บททวนวรรณกรรม

ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านเกาะแลหนัง ตำบลปากบาง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา เป็นตัวแทนชุมชนจาก 4 โซนพื้นที่ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นโซนที่เรียกว่า เขา ปา นา เล เพื่อขับเคลื่อน

และพัฒนาศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง มีความหลากหลายทางทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีความเป็นอยู่ ที่เป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนและสัมผัสกับธรรมชาติล่องเรือชมอุโมงค์โกงกาง จมหายนางรม เป็นต้น ถือเป็นชุมชนที่มีความพร้อมในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ความพร้อมของคนในชุมชน แต่สิ่งสำคัญสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวจะต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบโดยบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวจะต้องมีองค์ความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบ ปัจจุบันชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนังยังไม่ได้ดำเนินการจดทะเบียนองค์กรท่องเที่ยว “วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว” ที่มีคณะกรรมการองค์กรจากตัวแทนของทุกภาคส่วนในชุมชนที่จะเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน

การศึกษาปัจจัยการจัดการและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน Putjorn, & Visuthismajarn (2017) ได้สรุปการนิยามของคำว่า การจัดการ ว่าเป็นกระบวนการ (Process) อย่างหนึ่งในการบริหารและประสานทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยองค์ประกอบของการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การวางแผน การจัดการองค์การ การจูงใจ และการควบคุม รูปแบบการบริหารจัดการจะช่วยให้การบริหารจัดการและการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในการประเมินสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งต่อการจัดการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ศึกษาและได้นำมาประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management) หมายถึง ความชัดเจนของเป้าหมายวัตถุประสงค์ กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์ของงาน ซึ่งจำเป็นต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถตัดสินใจหาทางเลือกในการจัดการตลอดจนการกำหนดนโยบายและแผนงานให้สอดคล้องกับสถานะการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pratep (2013) ได้นำรูปแบบการประเมินผลสัมฤทธิ์มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์การบริหาร ด้านสมาชิกในชุมชน ด้านระบบเจ้าหน้าที่ผู้ประกอบการ และด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว โดยได้นำมาเป็นประเด็นในการประเมินศักยภาพและประเมินปัจจัยที่ส่งต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน Department of Tourism (2017) ได้กล่าวถึง การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิ่งสำคัญ 3 ประการ “ต่อยอด เพิ่มค่า หาจุดต่าง” การต่อยอดจากทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม ประกอบด้วย ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม การเน้นการมีส่วนร่วมและประสบการณ์จริงด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน การสร้างความแตกต่างในการท่องเที่ยวโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดความแปลกใหม่ในวงการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับประสบการณ์ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกันเพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

กลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านเกาะแลหนัง ตำบลปากบาง อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา จำนวน 140 คน จากตัวแทน 1,477 หลังคาเรือน โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามหลักการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .10 โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม 1 ชุด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์การบริหาร ด้านสมาชิกในชุมชน ด้านระบบเจ้าหน้าที่ผู้ประกอบการ และด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว โดยที่กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องไม่ใช่สมาชิกในกลุ่มท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเกาะแลหนังในการเก็บข้อมูล

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

- 1) กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน
 - 2) กลุ่มบุคลากรและนักวิชาการหน่วยงานภาครัฐด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว จำนวน 10 คน
 - 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ จำนวน 12 คน
 - 4) กลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่ จำนวน 3 คน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวตำบลปากบาง จำนวน 5 คน
- โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมทั้งสิ้น จำนวน 35 คน

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สร้างขึ้นตามขอบเขตเนื้อหาและบริบทของพื้นที่ในการวิจัย 1) การประชุม/สนทนากลุ่ม (Focus Group) ในประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 2) การนำแบบประเมินเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาใช้ในการประเมินทั้ง 6 ด้าน และการทดลองกิจกรรมรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน จากตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา

เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และพิจารณาการให้คะแนนในเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน และพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้มีระบบการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงระหว่าง เดือน พฤษภาคม ถึง เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2566 หลังจากแบบสอบถามได้ผ่านการรับรองโครงการวิจัยตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากล

2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง ทั้ง 4 กลุ่ม โดยการนัดหมาย ทั้ง 35 คน ในช่วงพฤษภาคม ถึง เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2566

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การหาค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ศึกษามารวบรวมในรูปตารางและแสดงค่าสถิติต่าง ๆ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบข้อมูล

ผลการวิจัย

ศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสงขลา พบว่า ชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง ขาดระบบการบริหารจัดการในรูปแบบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยว โดยปัจจุบันมีกลุ่ม OTOP นวัตกรรมเพียงอย่างเดียว จึงทำให้ระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน โครงสร้างระบบการจัดการ ขาดกลไกและองค์ความรู้ของบุคลากรที่เข้ามาจัดการการท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ชุมชนมีความพร้อมด้านบุคคล กลุ่มผู้นำชุมชนให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ จะสามารถสร้างเป็นจุดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และสร้างความแตกต่างให้แก่นักท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้ชุมชนยังขาดองค์ความรู้ที่

เกี่ยวข้องกับช่องทางการตลาดที่จะสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมาย นักท่องเที่ยว อีกทั้งขาดทักษะความรู้ในการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกันในกลุ่มชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา

จากประชาชนในชุมชนที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 140 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุ 31-50 ปี ระดับการศึกษาประถมศึกษา ประถมศึกษา ประกอบอาชีพ ลูกจ้าง/รับจ้างทั่วไป และจากการศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าผลการประเมิน โดยภาพรวมผ่าน มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.62 และพิจารณาแยกทั้ง 4 ด้าน ในประเด็นย่อย ดังนี้

1) ด้านองค์กรบริหาร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95 พบว่าประชาชนในชุมชนยังมองว่าเป็นปัญหาในการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรรมการส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว ขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และกรรมการส่วนใหญ่ยังไม่สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้ดีเท่าที่ควร

2) ด้านสมาชิกในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 พบว่าปัญหาขมขื่นเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเป็นปัญหาสำคัญที่ขัดขวางการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ปัญหาหาเสพติด การพนัน หรืออบายมุขอื่นก่อเป็นอุปสรรคขัดขวางการดำรงชีวิตของคนในชุมชน และสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการระเบียบของชุมชน

3) ด้านระบบเจ้าหน้าที่ผู้ประกอบการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.46 พบว่าชุมชนไม่สามารถจัดเวทีประชาคมได้อย่างต่อเนื่อง ปริมาณทรัพยากรของชุมชนมีจำนวนลดลง และส่วนที่เหลืออยู่มีสภาพเสื่อมโทรม ระเบียบ ข้อตกลงและกติกาต่าง ๆ และผู้ประกอบการขาดข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่ทันสมัยและจำเป็นต่อการพัฒนาชุมชน

4) ด้านการบริหารจัดการเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.53 พบว่า ชุมชนขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์จำเป็นในการทำงาน เจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องมักไม่ค่อยเข้ามาติดตามแนะนำความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว ระเบียบชุมชนยุ่งยากในการทำความเข้าใจและการนำไปใช้กับนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและคะแนนประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

ด้าน	$\bar{X}$	คะแนนประเมิน
องค์กรบริหาร	2.95	ผ่าน
สมาชิกในชุมชน	2.94	ผ่าน
ระบบเจ้าหน้าที่ผู้ประกอบการ	2.46	ผ่าน
การบริหารจัดการเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว	2.53	ผ่าน
ค่าเฉลี่ยรวม	2.62	ผ่าน

ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา ในการขอรับการประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Thailand Standard)

ทั้งนี้ ผลการประเมินพื้นฐานมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน CBT Thailand Standard พบว่า 1) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จาก 76 คะแนน ได้ 38 คะแนน 2) ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี จาก 20 คะแนน ได้ 12 คะแนน 3) ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน จาก 12 คะแนน

ได้ 6 คะแนน 4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน จาก 32 คะแนน ได้ 22 คะแนน 5) ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จาก 56 คะแนน ได้ 26 คะแนน และ 6) ด้านการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและผู้ประกอบการด้านการเข้าถึงตลาด และทำงานร่วมกับผู้ประกอบการนำเที่ยวภายนอก จาก 20 คะแนน ได้ 6 คะแนน โดยแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนจะดำเนินการจดทะเบียนองค์กรท่องเที่ยว การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โครงการหรือกิจกรรมที่

ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ พัฒนาศักยภาพบุคลากรในชุมชน ยกย่องการแข่งขันสร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่ พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวให้มีความเชื่อมโยงกันในชุมชนและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน สร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) จากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เช่น พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวให้มีความแตกต่างและมีความโดดเด่นเพื่อเป็นจุดขายที่เป็นเรื่องเล่า Story Telling เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน พื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง ขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การจัดการข้อมูลนักท่องเที่ยว ขาดทักษะเกี่ยวกับการเชื่อมโยงของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่น และเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งการจัดทำสื่อไปยังกลุ่มเป้าหมายให้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวางแผนกระบวนการจัดการของกลุ่มนักท่องเที่ยว ที่สำคัญชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง ยังไม่ดำเนินการจดทะเบียนองค์กรท่องเที่ยว ในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว ที่มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โครงสร้างการทำงาน บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน้าที่อย่างชัดเจน มีคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว รวมถึงมีการขับเคลื่อนภายใต้ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงานส่งเสริมการท่องเที่ยว

ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายของชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาศึกษา เยี่ยมชม โดยปัจจุบัน ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ ถือเป็นความโดดเด่นและสร้างความแตกต่างให้กับชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชนในชุมชน ที่พร้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะต้องได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อดำเนินการจัดทำรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะแลหนัง จังหวัดสงขลา ให้พร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดสงขลา โดยการกำหนดทิศทางและรูปแบบการจัดการโดยชุมชนเข้ามามีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวและสร้างการเรียนรู้และประสบการณ์ให้กับผู้มาเยือน

การจัดตั้งองค์กรชุมชน ภายใต้กลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง จำเป็นต้องดำเนินการในรูปแบบการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพหากมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนหรือองค์กรที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจะสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ และประสานงานกับนักท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวและที่สำคัญชุมชนสามารถเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Thailand Standard) ที่เป็นไปตามแนวทางการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบมีส่วนร่วมของชุมชนท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวม ผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านระบบองค์กรการบริหารจัดการ ด้านสมาชิกในชุมชน ด้านผู้ประกอบการ และการบริหารจัดการเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ระบบองค์กรการบริหารจัดการที่ชุมชนจะต้องให้ความสำคัญ คือ คุณลักษณะและโครงสร้างของกรรมการบริหารจัดการให้มีกระบวนการบริหารจัดการที่มีความชัดเจนและมีบทบาทหน้าที่ในการวางแผนงานอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดเป้าหมายแผนดำเนินงานที่มาจากจากการพิจารณาร่วมกันของชุมชน ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา (Chanket, 2017) ตลอดจนส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ของสมาชิกหรือกลุ่มผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว กฎระเบียบต่าง ๆ อีกทั้งด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในมิติเศรษฐกิจ ประชาชนในชุมชนควรได้มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ โดยมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงให้ความสำคัญกับการกระจายรายได้ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับชุมชนอีกทั้งให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดให้มีมรดกคุณาศักดิ์และมรดกคุณาศักดิ์ในชุมชนและในมิติของสิ่งแวดล้อม ประชาชนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการจัดการการท่องเที่ยว และด้านผู้ประกอบการ การสื่อสารและการสร้างการรับรู้ไปยังผู้ประกอบการ อาจจะส่งผลให้การแลกเปลี่ยน

เรียนรู้สิ่งใหม่ที่น่าสนใจมาได้อย่างตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย รวมไปถึงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายและขยายเครือข่าย การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสรุปบทเรียนจากการดำเนินงาน

3. การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศึกษาชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้นำหลักการที่เน้นให้ความสำคัญขององค์ประกอบการท่องเที่ยวประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการเข้ามาศึกษาและเรียนรู้ท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งตรงกับแนวคิดและหลักการของ McIntosh, & Goeldner (2007) เกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) สิ่งอำนวยความสะดวกที่ดี (Facilities) ระบบการขนส่งที่เข้าถึงได้สะดวก (Transportation) ปัจจัยพื้นฐานที่ดีและพร้อม (Infrastructure) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Juliratchaneekron, Ruangthip, Rujiranukul, & Pradujprom (2022) ศึกษา การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: จังหวัดเพชรบุรี ที่พบการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ควรดำเนินการทั้งเชิงรุกและเชิงรับในมิติเร่งพัฒนาในระยะสั้นและเพิ่มศักยภาพ สร้างภูมิคุ้มกันในระยะยาวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน และขั้นตอนการจัดการจะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มในการบริหารจัดการร่วมวางแผนโดยนำเทคนิคการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ P-D-C-A มาบูรณาการในการบริหารจัดการรูปแบบและแนวทางดังกล่าวก่อให้เกิดผลลัพธ์จากรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมสร้างสรรค์ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการเรียนรู้ชุมชนสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ศูนย์ข้อมูล/กลุ่ม การบริการ บุคลากร ความปลอดภัย/โปร่งใส สิ่งอำนวยความสะดวก การสื่อสาร ภาควิชาเครือข่าย และเทคโนโลยี โดยชุมชนบ้านเกาะแลหนัง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดสงขลา มีสิ่งดึงดูดใจที่เป็นทุนด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น ป่าโกงกาง หอยนางรม หิ่งห้อย ระบบนิเวศที่มีความสมบูรณ์ ภูมิปัญญาชุมชน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่จะสร้างจุดเด่นให้กับชุมชนและสร้างความแตกต่างในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์มากที่สุด

การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง จังหวัดสงขลา เพื่อเตรียมความพร้อมในการขอรับการประเมินเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Thailand) ควรประกอบด้วย 3 ขั้นตอน

1. การจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสมัครใจที่เข้าร่วมและรวมกลุ่มกัน โดยแสดงความคิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตย ยอมรับในความคิดของเพื่อนสมาชิก โดยการใช้กิจกรรมกลุ่ม และการระดมสมอง ทำให้เกิดเป็นชุมชนสร้างสรรค์ โดยการนำแนวคิดหลักการทางด้านทฤษฎีเข้ามาประกอบ ได้แก่ ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว (6A'S) การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ -2S4M -CPEST การจัดตั้งศูนย์การท่องเที่ยวชุมชน ประกอบการจัดหาแนวร่วมของสมาชิก การสร้างกลุ่ม จัดตั้งศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว วางแผนการขับเคลื่อนอย่างบูรณาการรูปแบบเครือข่าย ค้นหาศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยว การกำหนดกลุ่มเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และ ขยายฐานคิดสู่ชุมชนสื่อสารอย่างสร้างสรรค์

2. การเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์/การจัดการความรู้ ขั้นตอนการหาวิธีการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาสมาชิกช่วยกัน กำหนดเป้าหมาย กำหนดแผนงาน และประเมินลักษณะของแผนงาน โดยอาศัยองค์ความรู้ที่ทันสมัย และเป็นไปตามบริบทและศักยภาพชุมชนโดยการใช้กิจกรรมกลุ่ม การระดมสมอง จัดทำแผนงาน และลงมือปฏิบัติตามแผนงานเพื่อสร้างแหล่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ โดยนำหลักแนวคิดการจัดการความรู้ และหลักการตลาด The Marketing Mix 4P and 3P การจัดระบบองค์ความรู้ ประกอบด้วย การใช้ศักยภาพสร้างสรรค์ กิจกรรมสร้างสรรค์ สร้างระบบการขับเคลื่อนบนฐานเทคโนโลยี และพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

3. เปิดพื้นที่ชุมชนสร้างสรรค์ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งต้องประกอบไปด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์ การใช้ศักยภาพในชุมชนสร้างสรรค์ และการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน ขั้นตอนของการยอมรับ และทำงานร่วมกัน โดยนำแผนงานที่ได้เตรียมเอาไว้ สู่การปฏิบัติจริง ตามภาระงานที่มีการมอบหมายตามข้อตกลง และข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ก่อนหน้านี้ในแผนงาน ลงมือปฏิบัติจริงโดยคนในชุมชนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และดำเนินงานอย่างเป็นวัฏจักรตามกระบวนการจัดการ (PDCA) ประกอบด้วย ลงมือปฏิบัติ ประเมิน ทบทวน กลับมาวางแผนใหม่

สรุป

การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่

สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดสงขลาในการผลักดันให้ชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวให้มีรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนท่องเที่ยวเกาะแลหนัง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา พบว่า ชุมชนยังไม่มี การจัดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีรูปแบบการบริหารจัดการผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการร่วมกำหนดทิศทางนโยบาย การวางแผนการดำเนินงาน การติดตามและการประเมินผลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุงและพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น ชุมชนจะต้องสร้างความแตกต่าง สร้างเอกลักษณ์ จุดเด่น หรือจุดขายของแหล่งท่องเที่ยวทางทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศที่มีความหลากหลาย และอุดมสมบูรณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตชุมชนแบบดั้งเดิม การพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการขับเคลื่อนรูปแบบการท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนและกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ที่ดีให้นักท่องเที่ยว การเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว เริ่มต้นจากการจัดระบบและกระบวนการที่เหมาะสมองค์ประกอบสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการนำองค์ประกอบการท่องเที่ยวมาเป็นสิ่งดึงดูดใจที่จะให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการเข้ามาศึกษาและเรียนรู้ท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Thailand Standard)

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเกาะแลหนัง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ มีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ชุมชนจะต้องดำเนินการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวในการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบโดยการขับเคลื่อนแผนการดำเนินงานผ่านคณะกรรมการและสมาชิกร่วมกัน กำหนดทิศทางในการวางแผนและพัฒนาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสิ่งสำคัญเพื่อยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนให้มีความพร้อมในการรองรับการประเมินเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Thailand Standard)

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับนโยบายการส่งเสริมทักษะ องค์ความรู้ให้กับประชาชนในชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน

3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้สนใจและนักวิจัยควรศึกษา เรื่อง รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและคงบริบทความเป็นวิถีชุมชนหรือระบบนิเวศในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ และได้รับการสนับสนุนในการดำเนินการวิจัยร่วมกับสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสงขลา สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนตำบลปากบางและชุมชนตำบลปากบาง อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ภายใต้โครงการขับเคลื่อนการพัฒนาแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการในจังหวัดให้มีผลสัมฤทธิ์สูง (High Performance Provinces : HPP) การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมจังหวัดสงขลา

Reference

- Akarawong, S.T., Jaiyen, S., & Dengnui, N. (2021). Development of health tourism personnel in Nakhon Si Thammarat. *Journal of Southern Technology*, 14(2), 15-27. [in Thai]
- Ankomah, P., & Larson, T. (2000). *Educational Tourism: A Strategy to Sustainable Tourism Development in Sub-Saharan Africa*. Retrieved <https://www.researchgate.net/>
- Juliratchaneekron, T., Ruangthip, P., Rujiranukul., P., & Pradujprom, P. (2022). Guidelines for developing a creative tourism model: Phetchaburi Province. *Suan Sunandha Academic & Research Review*, 16(2), 15-31. [in Thai]
- Chanket, K. (2017). *Sustainable Community Tourism Management: The Case Study of Koh Yor Community, Songkhla Province* (Master's Thesis), Thammasat University. [in Thai]
- McIntosh, R., Goeldner, C. R., & Ritchie, B. J. (2007). *Tourism: Principles, Practice and Philosophies* (7th ed.). New York: John Wiley & Sons.

- Mots Economic Report. (2023). *Economic Tourism and Sport Division. Ministry of Tourism & Sport*. Retrieved May 31, 2023, <https://www.facebook.com/ETSMOTS>. [in Thai]
- Pratep, T. (2013). *The Administration Achievement Pattern of Participatory Ecotourism* (Doctoral Dissertation). Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok Province. [in Thai]
- Putjorn, J., & Visuthismajarn, P. (2017). A model of ecotourism management in marine parks in Thailand. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(5), 601-613. [in Thai]
- Wongkam, K.C., & Maneenet, V. (2020). *The Community Based Tourism Management at Ban Hua Khua Kae Dam Subdistrict Kae Dam District Maha Sarakham Province* (Research Report). Rajabhat Mahasarakham University, Mahasarakham Province. [in Thai]